

ВИВЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ГЕОГРАФІЇ В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ГЕОГРАФІЇ: ВИКЛИКИ І СУСПІЛЬНИЙ ЗАПИТ СУЧАСНОСТІ

Яковчук Олександр

*кандидат географічних наук, доцент,
декан факультету географії, історії та туризму
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'ячука»
м. Рівне, Україна*

Сучасний стан українського суспільства характеризується різними викликами, які пов'язані із агресивною воєнною діяльністю російської федерації проти нашої держави. Єдиних універсальних механізмів вирішення наявних військових, політичних, соціальних, економічних, екологічних та інших культурно-гуманітарних проблем НЕ існує, проте як держава, так і окремі громадяни повинні свідомо реагувати на дані виклики, гнучко адаптуватися до постійних змін і динаміки зазначених проблемних факторів. На фоні перманентної солідарності більшості українського суспільства після 2014 року, в 2022 році та протягом 2023-2024, все ж, варто зазначити, що виникли певні проблеми і виклики, до яких ні державна, регіональна і місцева влада, ні окремі територіальні спільноти та громадяни не були готові.

Мова йде про обґрунтоване глибоке розуміння істинних причин того курсу, яким рухається Україна в майбутнє і наслідків, що виникають в даному контексті. Якщо щодо прорахунків в історико-культурному і патріотичному вихованні підростаючого покоління вже багато сказано, написано, задекларовано, і політиками, і науковцями і педагогами, то щодо впливу географічних знань на сучасну проблематику дискусія, якщо й триває, то має несистемний характер.

Після масових соціально-демографічних пертурбацій, пов'язаних із масовими внутрішніми і зовнішніми міграціями населення, після поглиблення латентно-кризових економічних явищ, після появи натяків на гуманітарно-правову катастрофу, пов'язану із низькою ефективністю мобілізаційної політики і буквальних військових проблем на полі бою, на лінії фронту, а також недостатнього рівня логістичного забезпечення активної військової діяльності, в Україні назріла необхідність реформування багатьох напрямів державної діяльності з огляду на майбутнє. І головним вектором тут є освіта !!!

Варто актуалізувати, розробити, максимально швидко затвердити і впровадити в навчальний процес закладів ЗСО відповідні навчально-

методичні і програмно-імперативні документи, які розширяють, поглиблюють та сформулюють нові військово-орієнтовані знання, навички і вміння.

Ні аналіз культурно-історичних та соціально-економічних причин тих чи інших військово-політичних прорахунків при вивченні учнями «Історії України» чи «Історії світу», Ні вивчення оновленого «Правознавства» в умовах воєнного стану, Ні засвоєння навичок першої медичної допомоги при вивченні «Основ здоров'я» чи «Анатомії», Ні засвоєння інноваційних навичок робототехніки, електроніки та ІТ при вивченні «Фізики», чи «Інформатики», Ні покращення засобів і способів «Фізичної культури» учнів чи розвиток буквальних навичок застосування зброї при вивченні «Захисту Вітчизни» і допризовної підготовки юнаків НЕ зможуть сформувати чіткої і обґрунтованої картини розуміння ДЕ, ЩО і ЧОМУ відбувається, яким чином фактори і наслідки сучасного ландшафтно-географічного і соціально-економічного середовища України, Європи і світу в цілому визначають можливості захищати свій державний суверенітет і відстоювати територіальну цілісність. Необхідним навчально-тематичним і методологічним інструментарієм володіє саме «Географія».

Виникла нагальна необхідність введення в навчальні програми шкільного курсу географії особливих тематичних аспектів військової географії та картографії як її основного семантично-діалектичного засобу сприйняття, усвідомлення, трактування і моделювання оточуючої дійсності. З огляду на психічно-вікові та нормативно-правові аспекти, звичайно найбільш глибокі і змістовні елементи військової географії мають вивчатись в старших 10-11-12 класах. Проте, вже починаючи з 8 класу, коли при вивченні «Географії» опановуються фізико-географічні аспекти, необхідно вводити поняття, і формувати навички використання факторів навколишнього ландшафтно-природного середовища не лише як ресурсу для господарської діяльності та базису життєзабезпечення суспільства, а і як елементи військової бойової тактики і професійної специфіки (сухопутні війська, військово-повітряні сили, військово-морські сили тощо), де більш акцентовано будуть вивчатись аспекти континентальної та морської гідрографії, топографії, орографії, метеорології, локально-регіонального ландшафтознавства.

В 9 класі вивчається економічна і соціальна географія – вони повинні сформувати розуміння в учнів, що жодна армія не може воювати і захищати свою державу без інтенсивно працюючої економіки і консолідації суспільства, крім військового фронту паритетно повинен функціонувати і «фронт економічний», оскільки люди – це основний ресурс будь якої економіки, ефективна діяльність на фронті, повинна підтримуватись адекватною ефективністю в тилу при послідовній і чіткій координації з боку органів державної і місцевої влади.

На базі основних постулатів класичної політичної географії, пов'язаних із вивченням основних геополітичних концепцій, політичного, економічного, історичного країнознавства, поглиблена увага повинна бути приділена саме географічній лімології (в самому загальному трактуванні – науки про межі і кордони) як базису лімології політичної, і відповідно військовому країнознавству, серед якого найбільш велика увага повинна приділятися самому залятому ворогу України на сучасному етапі і на майбутні покоління – росії... Ворога потрібно знати, розуміти і вміти знищувати усіма можливими способами, і роль шкільної географії тут є найбільш недооціненою віхою системи освіти.

Як показав досвід сучасної війни, не менш важливим, а іноді і найбільш визначальним, ніж засоби дистанційного ураження, ефективність зброї і техніки, кількість і професіоналізм особового складу воюючих сторін, є логістика і просторова організація тилового і фронтового забезпечення військ – транспортна складова. Тому транспортна географія, крім традиційних вантажно-пасажирських аспектів, повинна розглядати і елементи військово-географічної логістики, принаймні, або в теоретично-методологічному аспекті, без розкриття стратегічної інформації щодо України, або на прикладі країни-ворога та її союзників. Крім того, особлива увага повинна бути приділена географічному обґрунтуванню сучасних військово-політичних конфліктів і проблематиці міжнародного тероризму, який чим далі, тим більше стає військово-політичним інструментом країн-агресорів, «спонсорів тероризму» – росії, Ірану, КНДР, КНР.

Розуміння шляху тільки до Перемоги не повинне бути звуженим до проблематики того, що є зараз і буде скоро. Не потрібно забувати, що дана війна відбувається не лише за те, що ми маємо і що захищаємо наразі, війна йде за майбутнє! Тому сучасна шкільна освіта повинна відповідно реагувати на виклики буремного сьогодення заради сталого розвитку майбутніх поколінь щасливих і заможних українців, і не в Європі чи Америці чи де інде, а на своїй Богом даній землі – Україні!

ЛІТЕРАТУРА

1. Географія. 6-9 класи. Рівень стандарту. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти / затверджено Наказ Міністерства освіти і науки України від 03 серпня 2022 року № 698). URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.geography-6-9.pdf>.
2. Географія. 10-11 класи. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти / затверджено Наказ Міністерства освіти і науки України від 03 серпня 2022 року № 698). URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.geography-10-11-standart.pdf>.
3. Modern Military Geography. / Francis Galgano, Eugene J. Palka. URL: <https://www.researchgate.net/publication/272775957>